

זמני סעודות שבת

שמות פרשת בשלח פרק טז

(כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שַׁבַּת הַיּוֹם לִיקָן הַיּוֹם לֹא תִמְצְאוּהוּ בַשָּׂדֶה:

רש"י שם

ויאמר משה אכלוהו היום – שחרית, שהיו רגילין לצאת וללקוט, באו לשאול אם נצא אם לאו. אמר להם: את שבידכם אכלו. לערב חזרו לפניו: מהו לצאת, אמר להם: שבת היום. ראה אותם דואגים שמא פסק המן ולא ירד עוד, אמר להם: היום לא תמצאוהו. מה תלמוד לומר: היום? אמר להם: היום לא תמצאוהו, אבל למחר תמצאוהו.

ספורנו שם

אכלוהו היום – לעתים מזומנים מזה היום. כי שבת היום לה' – כי כל זה היום שבת לה', ובכלו מותר לאכול את המן הנותר מערב שבת, ולא יהיה מותר זה לאחר השבת. היום לא תמצאוהו – בכל יום שבת כמו שהוא "היום, לא תמצאוהו".

תורה תמימה שם

כי שבת היום – א"ר לוי, אילו שמרו ישראל שבת אחת כתקונה מיד היה בן דוד בא, שנאמר כי שבת היום, ואומר (ישעיהו ל') בשובה ונחת תושעון – בשובה וניחא תתפרקון (ירושלמי תענית פ"א ה"א)

מסכת שבת קיז:

גמרא: ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש. רבי חידקא אומר ארבע. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו (שמות טז, כה) "ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה." רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא...

רמב"ם הלכות שבת ל:ט

חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה...

מסכת שבת קיז:

משנה: בלילי שבת מצילין מזון ג' סעודות. בשחרית מצילין מזון ב' סעודות. במנחה מזון סעודה אחת. ב' יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות:

רש"י שם

נפלה דליקה בלילי שבת - קודם אכילה. שחרית - קודם סעודה.

• ב"ח סימן שלד

ופירש רש"י בלילי שבת. קודם אכילה: שחרית. קודם סעודה: נראה דכוונתו ליישב מה שקשה דה"ל למיתני נפלה דליקה ערבית כדתני שחרית ומנחה. ומיישב כיון דסעודת ערבית אין לה זמן

קבוע דכל הלילה זמנה להכי נקט בלילי שבת לאורויי כל שהוא קודם אכילה אפילו בסוף הלילה מה שאין כן שחרית דוקא קודם סעודה כלומר זמן סעודה עד סוף שעה ששית אבל אחר שעה ששית עבר זמנה ואינו מציל אף על פי שהוא קודם אכילה

תוספות שם ק"ח.

"במנחה מצילין מזון סעודה אחת." מכאן משמע דזמן אכילה שלישית בשבת היא מן המנחה ולמעלה דלא כאותם שמחלקין סעודת שחרית ומברכין בינתיים. ומיהו מהא דאמרינן בפסחים בפ"ק (דף יג.) י"ד שחל להיות בשבת משייר מזון שתי סעודות

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ"ב

זמנה משיגיע זמן המנחה דהיינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קודם לכן לא קיים מצות סעודה שלישית.

ערוך השולחן סימן רפד

והנה באמת לפענ"ד צריכה להיות הסעודה השנייה רק קודם חצות שהרי כמו שהסעודה השלישית צריכה להיות רק אחר חצות כמו שיתבאר בסי' רצ"א והטעם נראה דכיון דהג' סעודות ילפינן מתלתא היום "ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לד' היום לא תמצאוהו בשדה [קי"ז:] "צריך להיות לכל אחת זמן קבוע בפ"ע אחת בלילה ואחת ביום קודם חצות ואחת לאחר חצות אבל תמיהני למה לא הזכיר אחד מן הפוסקים דבר זה וגם הרבה לא יחושו לזה ואולי דטעם סעודה שלישית שאינה קודם חצות אינה מטעם תלתא היום אלא מפני שכל סעודה צריך להיות שמה עליה דלילה סעודת ערבית ודיום סעודת שחרית והשלישית סעודת מנחה ומנחה הוי רק לאחר חצות אך לפ"ז גם שחרית לא הוי אחר חצות.

● פרי מגדים משבצות זהב שלד:א

עיין ב"ח כתב בשחרית אם לאחר חצות, אע"פ שלא אכל עדיין אין מציל כי אם סעודה אחת. ובעולת שבת [ס"ק א] הניח בצ"ע. והנה שלש סעודות מחויב אע"פ שעבר זמנם, כבסימן רצ"א [סעיף א בהגה], ועיין סימן רע"ד במ"א [ס"ק ב].

שולחן ערוך אורח חיים סימן רצ"א

הגה: מי שלא אכל בליל שבת, יאכל שלש סעודות ביום השבת (הרא"ש פרק ע"פ).

שולחן ערוך אורח חיים תמד:א

י"ד שחל להיות בשבת, בודקין ליל שלשה עשר. ומבערים הכל לפני השבת ומשיירין מזון שתי סעודות לצורך השבת, דסעודה שלישית זמנה אחר המנחה ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה, וצריך לעשותה קודם שעה עשירית. הגה: ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכול מצה עשירה, כדלקמן סימן תס"ב סעיף ד' בהגה, יקיים סעודה שלישית במיני פירות או בשר ודגים כדלעיל סימן רצ"א סעיף ו' בהגה.

משנה ברורה שם ס"ק ח

ועיין באחרונים שכתבו דטוב ג"כ שיחלק סעודת שחרית של פת לשנים דהא י"א דיוצא בזה ידי סעודה ג' וכ"כ בביאור הגר"א דנכון לעשות כן אך כ"ז אם יש לו שהות לברך בינתיים ולהפסיק איזה שהות כדי שלא יהיה בכלל ברכה שאינה צריכה:

מגן אברהם רעד:ב

כתב הרא"ש פ' ע"פ טעימו מידי וכו' ועל מה שלא היו אוכלין בליל שבת לא היה מקפיד דיכול לקיים ג' סעודות למחר עכ"ל. ועסי' רצ"א וכ"מ סימן ער"א ס"ו וע"ש בב"י בשם הר"ן ורא"ש. ומ"מ צריך לשתות יין אחר הקידוש כמ"ש סי' ער"ג ס"ה וכ"מ בפ' כ"כ דף קי"ט דאמרינן לעולם יסדר אדם שלחנו בע"ש אע"פ שא"צ אלא לכזית ולעולם יסדר אדם שלחנו במ"ש וכו' וכי היכא דההיא דמ"ש אינה חובה כ"כ ה"ה בע"ש. ומ"מ יש להחמיר דהא אפי' מבע"י אסור לאכול כדי שיאכל בלילה לתיאבון כמ"ש סי' רמ"ט אלא דאין חובה כ"כ ואם יש קצת אונס יכול לדחות הסעודה עד למחר ובלבד שיקדש היום כמ"ש סימן ער"ג ס"ה:

משנה ברורה סימן שלד

(ב) ובשחרית מזון וכו' - הב"ח כתב דאם הוא לאחר חצות אפילו אם עדיין לא אכל אין מציל כ"א מזון סעודה אחת ובפמ"ג מפקפק בזה:

שולחן ערוך אורח חיים רפ"ח

(א) אָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בְּשַׁבַּת עַד ו' שָׁעוֹת. {הַגְּהָה: וְאֶפְלוּ לֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל, אָסוּר (מְרַדְּכֵי פ"ק דְּשַׁבַּת).}

ב"ח שם

(א) וימהר לאכול קודם ו' שעות וכו'

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם שם

ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף, כבסימן רפ"ו סעיף ג', שרי להתאחר יותר משש שעות.

משנה ברורה שם

דגם בחול האוכל אחר ו' שעות הוי כזורק אבן לחמת ע"כ נקרא כמו תענית בשבת. ולשם תענית אפילו שעה אחת אסור וע"כ שלא כדין עושין מקצת קהלות שמתענים בשבת עד סמוך לחצות על הגזרות. ואם טעים מידי קודם תפלת מוסף מותר להתאחר יותר משש שעות [פמ"ג]:

